

Explicațiile Codului penal

Volumul III
(Articolele 188-256¹)

George Antoniu

Tudorel Toader

(coordonatori)

Explicațiile Codului penal

**Volumul III
(Articolele 188-256¹)**

George Antoniu, Versavia Brutaru, Monica Buzea,
Constantin Duvac, Ion Ifrim, Daniela Iuliana Lămășanu, Marieta Safta,
Constantin Sima, Tudorel Toader, Ioana Vasiu
(autori)

Universul Juridic

București

-2025-

TITLUL I

Infracțiuni contra persoanei

Generalități
(art. 188-227)

 COMENTARII* (Prof. univ. dr. George Antoniu)

1. Codul penal în vigoare în raport cu legea penală anterioară

A. Reglementarea infracțiunilor care fac parte din acest titlu al actualului Cod penal se deosebește atât sub aspectul sistematizării materiei, cât și al formulării unor norme de incriminare, ca și prin sancțiunile prevăzute pe lângă fiecare normă de incriminare de reglementarea aceleiași materii în Codul penal anterior.

În viziunea Codului penal în vigoare, infracțiunile contra persoanei sunt concepute ca făcând parte din Titlul I, spre deosebire de legea penală anterioară, unde aceste infracțiuni făceau parte din Titlul II, fiind grupate distinct după titlul privitor la *infracțiuni contra siguranței statului*.

În felul acesta, noul legiuitor român și-a însușit soluția franceză și spaniolă de sistematizare, spre deosebire de Codul penal anterior, care, după modelul Codului penal german și italian, acorda prioritate infracțiunilor contra siguranței statului.

Modul de reglementare a infracțiunilor contra persoanei are, așadar, la bază concepția adoptată de noul legiuitor român, după care ocrotirea persoanei are prioritate față de ocrotirea statului, abandonând soluția contrară adoptată de Codul penal anterior, ca și de alte coduri, care acorda prioritate infracțiunilor contra statului.

Fiecare dintre aceste opțiuni legislative are argumente puternice. Așa, de pildă, este neîndoielnică afirmația că persoana umană are un rol hotărâtor în existența societății (oamenii compun societatea), astfel că ocrotirea persoanei condiționează însăși existența societății. Nu poate fi însă mai puțin adevărat că ocrotirea juridică a societății, implicit a persoanei umane, are loc printr-un anumit instrument esențial, care este statul cu organele sale represive. Pentru a asigura ocrotirea persoanei umane, s-ar părea că trebuie ocrotită existența statului prin mijlocirea căruia se realizează apărarea persoanei. S-ar putea susține însă și teza contrară, în sensul că organele de stat care îndeplinesc sarcinile ocrotirii persoanei sunt formate din oameni,

* Material revizuit de prof. univ. dr. Tudorel Toader.

care trebuie să existe în individualitatea lor și a căror viață, integritate corporală ar trebui ocrotite pentru a putea, în mod organizat, să participe la ocrotirea persoanei umane, ceea ce ar justifica prioritatea infracțiunilor contra persoanei. Între aceste argumente, deopotrivă de convingătoare, legiuitorul a trebuit să opteze, alegând o soluție sau alta.

Legiuitorul român, în actualul Cod penal, a optat pentru soluția care acordă prioritate ocrotirii persoanei, considerând că această valoare socială trebuie în principal apărată, spre deosebire de Codul penal anterior, care avea la bază soluția contrară de sistematizare.

B. Pe lângă această deosebire fundamentală de sistematizare (prin acordarea priorității infracțiunilor contra persoanei), există și multiple alte deosebiri în actualul Cod penal în raport cu legea penală anterioară, atât în ceea ce privește modul în care sunt grupate incriminările contra persoanei, cât și în privința modului lor de sancționare în raport cu legea penală anterioară.

Astfel, în cadrul Titlului I din Codul penal în vigoare sunt cuprinse următoarele categorii de infracțiuni, considerate că ar aduce atingere persoanei (fiecare categorie fiind sistematizată în cadrul unui capitol), și anume: „Infracțiuni contra vieții” (Capitolul I), „Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății” (Capitolul II), „Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie” (Capitolul III), „Agresiuni asupra fătului” (Capitolul IV), „Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie” (Capitolul V), „Infracțiuni contra libertății persoanei” (Capitolul VI), „Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile” (Capitolul VII), „Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale” (Capitolul VIII) și „Infracțiuni care aduc atingere domiciliului și vieții private” (Capitolul IX).

Spre deosebire de această sistematizare, Codul penal anterior grupa infracțiunile contra persoanei în trei capitole (nu nouă), cu denumiri oarecum schimbate, și anume: „Infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății” (Capitolul I), în cadrul căruia erau trei secțiuni: „Omuciderea” (Secțiunea I), „Lovirea și vătămarea integrității corporale sau a sănătății” (Secțiunea a II-a) și „Avortul” (Secțiunea a III-a). Un alt capitol era denumit „Infracțiuni contra libertății persoanei” (Capitolul II), iar ultimul capitol era denumit „Infracțiuni privitoare la viața sexuală” (Capitolul III).

2. Noțiunea de „persoană”

Deși acest grup de incriminări era cuprins în Codul penal anterior, fiind cuprins și în actualul Cod penal sub titlul „Infracțiuni contra persoanei”, sensul noțiunii de „persoană” folosit de ambele legiuri este oarecum diferit de cel consacrat în dreptul comun.

Dacă în vorbirea obișnuită înțelegem prin „persoană” un om în viață care se bucură de integritate corporală și sănătate, de libertate, de viață sexuală și de demnitate, în concepția legii penale, noțiunea de „persoană” prezintă un conținut diferit. Așa, de pildă, în Codul penal anterior, ca și în Codul penal în vigoare, prin „persoană” se înțelege și ființa încă nenăscută și chiar aflată într-o stare incipientă, adică sub forma unei ființe abia concepute și în curs de dezvoltare a procesului de graviditate. Mai mult chiar, potrivit actualului Cod penal, sub titlul de infracțiuni contra persoanei sunt ocrotite domiciliul, sediul profesional, secretul profesional, viața privată, adică valori care nu se referă propriu-zis la persoană ca ființă, ci la anumite atribute ale acesteia. Desigur, s-ar putea discuta dacă această extindere a noțiunii de „persoană” este justificată sau nu și dacă noul legiuitor n-a exagerat extinzând atât de mult sensul de „persoană”.

Este regretabil faptul că atât legea anterioară, cât și actualul Cod penal au eliminat din sfera atributelor persoanei susceptibile de ocrotire demnitatea, prin dezincriminarea faptelor de insultă și calomnie, deși demnitatea este o valoare fundamentală înscrisă în primul articol din Constituție.

Indiferent însă de aceste extinderi sau restrângeri discutabile, noțiunea de „persoană”, și nu aceea de „securitate națională”, se află în centrul preocupărilor legii penale, fiind considerată valoarea socială cea mai de preț a societății.

3. Observații generale asupra incriminărilor contra persoanei

A. Sub un prim aspect, se observă că ambele reglementări renunță la un capitol distinct, acela al infracțiunilor contra demnității, soluție – așa cum am arătat și mai sus – profund discutabilă atât sub aspect **substanțial**, deoarece faptele de insultă și calomnie, tradițional, au fost întotdeauna incriminate în Codul penal, fiind vorba de fapte care aduc atingere demnității persoanei, valoare socială importantă și care merită a fi ocrotită prin legea penală (de observat că în Codul penal german există trei incriminări care ocrotesc demnitatea persoanei), cât și sub aspect **procedural**, deoarece art. I pct. 56 din Legea nr. 278/2006, prin care au fost abrogate art. 205, art. 206 și art. 207 C. pen. (insulta, calomnia și proba verității), a fost declarat neconstituțional prin Decizia nr. 62 din 18 ianuarie 2007¹ de Curtea Constituțională, urmând ca, automat, să reentre în vigoare textele anterior abrogate privind insulta, calomnia și proba verității.

Constatând că există o practică judiciară neunitară în privința reintrării automate în vigoare a textelor menționate, Înalta Curte de Casație și Justiție, prin decizia nr. 8/2010, pronunțată într-un recurs în interesul legii², a decis că textele din Codul penal privind insulta, calomnia și proba verității, deși există o decizie a Curții Constituționale prin care a fost declarată neconstituțională abrogarea lor anterioară, nu ar fi totuși în vigoare, consacrand astfel soluția de înlăturare din Codul penal a celor trei dispoziții. Această soluție a determinat și pe noul legiuitor să nu mai incrimineze faptele de insultă și calomnie în actualul Cod penal.

B. Tot o trăsătură comună, regretabilă, a ambelor reglementări este și numerotarea capitolelor (după cifre romane), deși, această numerotare fiind proprie titlurilor codului, ar fi urmat ca numerotarea capitolelor să se facă prin folosirea cifrelor arabe, iar numerotarea secțiunilor din cadrul Capitolului I al legii în vigoare ar fi trebuit să fie, la rândul ei, diferită de cea a titlurilor și capitolelor, folosindu-se literele mari ale alfabetului.

C. Deosebiri mari și nu într-un totuși justificate între cele două reglementări sunt însă cele care se referă la gruparea și la modul de formulare a infracțiunilor (în realitate, a incriminărilor) care fac parte din cadrul fiecărui capitol.

a) Astfel, în Codul penal actual, Capitolul I (*Infrațiuni contra vieții*) cuprinde infracțiunile de omor, omor calificat,ucidere la cererea victimei, determinare sau înlesnire a sinuciderii și ucidere din culpă. Codul penal anterior nu numai că intitula în alt mod acest capitol (Capitolul I), și anume „Infrațiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății”, dar cuprindea și alte infracțiuni decât cele pe care le-am menționat ca fiind cuprinse în Capitolul I din Codul penal în vigoare.

¹ Publicată în M. Of. nr. 104 din 12 februarie 2007.

² Publicată în M. Of. nr. 416 din 14 iunie 2011.